

UDK 711.14:631.153:634.6(497.12)(047.1)=863

VREDNOTENJE IN RAZVRŠČANJE GOZDNIH IN KMETIJSKIH ZEMLJIŠČ ZA POTREBE
IZDELAVE PROSTORSKEGA DELA DRUŽBENEGA PLANA OBČINE LJUBLJANA-ŠIŠKA

Ivan ŽONTA*

I z v l e č e k

Elaborat predstavlja širšo strokovno osnovo, izdelano za potrebe priprave občinskega prostorskega plana, s poudarkom in ciljem opredelitve zemljišč za dolgoročne potrebe kmetijstva in gozdarstva na območju občine, z vidika skupnih interesov in ciljev. Glede na pomembnost gozdov in gozdarstva je v elaboratu obravnavan tudi gozdni prostor, da bi tako lahko celoviteje predstavili, obravnavali in odločali o gospodarjenju s plodnimi zemljišči v občini. Vsled tega je to med drugim tudi poizkus - varianta združenega sektorskega planiranja kmetijskega in gozdnega prostora - to je področja celovite zemljiške proizvodnje.

Možno in realno je pričakovati optimalne družbene rešitve tudi z razvijanjem in ob pomoči raziskav ter sistemov planiranja, med katerimi ima - na ekoloških osnovah temelječe prostorsko planiranje ključno in soodgovorno nalogo.

S y n o p s i s

Valuation and classification of forest and agricultural lands necessary for the elaboration of the spacial part of the social plan for the municipality of Ljubljana - Šiška

The expertise represents a relatively broad professional basis, elaborated for the preparation of a municipal space plan, with the emphasized aim to characterize lands for long-term needs of agriculture and forestry, from the viewpoint of common interests, and objectives.

With respect to the significance of forests and forestry, the expertise deals also with the forest space with the purpose of a more complex presentation, treatment, and deciding concerning the management of productive lands in the municipality. For this reason, the expertise represents also an attempt of the variant of a combined sectorial planning within both the agricultural and the forest space, i.e. within the area of the total land productions.

It is possible and realistic to expect optimal social solutions also by means of developing and studying the systems of planning. The space planning, based on ecological foundations performs among them a crucial and co-responsible role.

Ivan Žonta, dipl.ing.gozdarstva, Inštitut za gozdno in
lesno gospodarstvo Ljubljana, Večna pot 2
61000 LJUBLJANA

U V O D

Kmetijska zemljiška skupnost Občine Ljubljana-Šiška je leta 1976 naročila Inštitutu za gozdno in lesno gospodarstvo - Odseku za prostorsko načrtovanje izdelavo elaborata, ki temelji na obveznosti občinske družbenopolitične skupnosti, da pripravi in sprejme na osnovi zakona o kmetijskih zemljiščih "Občinski prostorski plan" za potrebe kmetijstva (Ur.l.SR Slovenije šte. 236-26/73).

Glede na pomembnost gozdov in gozdarstva smo v elaboratu obravnavali tudi gozdni prostor, da bi tako lahko celoviteje predstavili, obravnavali in odločali o gospodarjenju s plodnimi zemljišči v občini Ljubljana-Šiška.

Elaborat predstavlja širšo osnovo, izdelano za potrebe priprave občinskega prostorskega plana, s poudarkom in ciljem opredelitve zemljišč za dolgoročne potrebe kmetijstva in gozdarstva na območju občine, z vidika skupnih interesov in ciljev krajanov v krajevni skupnosti, občanov v občini kakor tudi skupnih interesov in ciljev državljanov v republiški družbenopolitični skupnosti.

Delo je nastalo v obdobju 1976 - 1977, za katero je značilna intenzivna dejavnost na novelacijah obstoječe zakonodaje, izdaje novih zakonov, uredb in odlokov, vse v smislu nove Ustave, Zakona o združenem delu, Zakona o temeljih sistema družbenega planiranja in o družbenem planu Jugoslavije in Slovenije ter ostalih dokumentih, ki so nastajali na teh osnovah.

Delo je nastalo v pogojih pomanjkljivih metodoloških opredelitev, zato smo vzporedno z novimi spoznanji gradili in oblikovali lasten metodološki pristop. Del tega pristopa bomo predstavili v nadaljevanju z namenom ilustracije planerskega pristopa, ki ga je v sedanjem trenutku stroka gozdarstva in kmetijstva zmožna tako in bolje opraviti.

Zato bomo obravnavali le tehnični del elaborata, ki v nizu obrazložitev tematskih kart iz različnih planerskih področij obravnavajo različne sklope informacij iz katerih je grajena generalizirana kompleksna prostorska situacija. Primerna stopnja generalizacije je nujna zato, ker je občina Šiška samo ena od petih ljubljanskih občin, ki bodo med drugimi morale uskla-

diti tudi prostorsko plansko gradivo v homogen družbeni-samoupravni planski dokument.

I. IZHODIŠČE

V pogledu gospodarjenja s prostorom zlasti s plodnimi zemljišči smo v zadnjih desetletjih priče izredno burnim spremembam. Te spremembe se predvsem kažejo na izrabi plodnih zemljišč za potrebe urbanizacije in infrastrukture. Še intenzivnejše pa so te spremembe in procesi na področju spreminjanja zemljiških struktur, kjer potekajo v glavnem stihijsko.

Prostora kot celote, kot dejavnika proizvodnje in reprodukcije doslej nismo vedno in povsod ustrezno obravnavali niti pri planiranju niti pri konkretnem gospodarjenju ne glede na dejstvo, da predstavlja eno najpomembnejših sestavin v proizvodnem kompleksu in da je prostor med drugim tudi odraz družbenih odnosov in pogojev dela ter življenja. Do takih razmer prihaja kljub dokaj razvitim dejavnostim strokovnega planiranja znotraj strok in kljub neposrednemu poznavanju stanja in posledic v prostoru.

V razmerah sicer izredno razvitih metodologij planiranja in informacijskih sistemov žal šeni mamo možnosti za celovite systemske pristope, ki bi dali odgovor na sedanje družbene zahteve. V zakonskih določilih zahteva družba odgovor v sedanjem trenutku in nedvomno ne more čakati na "perfektnost" vseh opredelitev. Zato se zdi primerno, upoštevati in uvesti pristope, ki oblikujejo vsaj globalno razčističevanje problemov oz. omogočajo tehtanje globalnih strateških odločitev, med katere nedvomno spada na prvo mesto gospodarjenje s plodnimi zemljišči.

Obravnavani elaborat moramo zato razumeti kot možno varianto združenega sektorskega planiranja kmetijskega in gozdnega prostora - to je področja zemljiške proizvodnje. To gradivo predstavlja tudi osnutek prostorskega plana za potrebe kmetijstva, ki naj bi se izpopolnilo z javno razpravo in postopki procesov samoupravnega planiranja. V ta proces se bo moralo tako gozdarstvo kot kmetijstvo vključevati v smislu novih možnosti in zahtev, ki jih predstavlja današnji družbeni razvoj pred nosilce gospodarjenja s plodnimi zemljišči to je, da se s samoupravnimi socialističnimi pristopi oblikuje

današnje in bodoče pogoje - bivanja, dela in odnosov.

Možno in realno je pričakovati optimalne družbene rešitve tudi z razvijanjem in ob pomoči raziskav in sistemov planiranja med katerimi ima: na ekoloških osnovah temelječe prostorsko planiranje soodgovorno nalogo.

V zakonu o temeljnih sistema družbenega planiranja in v družbenem planu Jugoslavije (Ur.l.SFRJ 6/1976) je med drugim opredeljeno, da so "... pri odločanju ciljev in interesov, ki jih uresničujemo z družbenim planiranjem delavci in vsi delovni ljudje dolžni opirati se na znanstvena spoznanja in na njih temelječe razvojne možnosti, pri čemer jih mora voditi uresničevanje socialističnih načel ...".

II. OSNOVNA PROBLEMATIKA

Pri izdelavi elaborata sta se pojavljala dva osnovna problema:

- problem ustreznih prostorskih informacij,
 - problem racionalnega prikazovanja prostorskih informacij.
1. - Gozdarstvo razpolaga z obilico ekoloških in drugih gozdnogospodarskih strokovnih informacij, ki pokrivajo ves gozdni prostor razčlenjen na posamezne gozdnogospodarske enote, ki so podrobno obdelane s številnimi podatki. Zgoščevanje teh prostorskih in numeričnih informacij otežuje generalni pregled nad stanjem v prostoru.
 - Področje kmetijstva razpolaga z razmeroma skromno količino podatkov, ki le redki pokrivajo celoviti prostor.
 - Druga področja dejavnosti imajo le redko obdelane celovite programe zahtev uporabe odprtega prostora, imajo pa številne podrobne načrte, ki obravnavajo poedine lokalitete.
 2. - V smislu prej navedenih informacijskih grup so težave glede prikazovanja prostorskih podatkov še znatno večje.
 - Gozdarstvo ima na tem območju sorazmerno skromno vendar zelo uporabno gradivo katastrskih gospodarskih kart v merilu 1: 5000 in fito-

cenološke karte v merilu 1 : 10.000.

- Področje kmetijstva praktično nima skoraj nobenih kartografskih gradiv razen katastrskih kart neenotnega merila od 1 : 5.000, 1 : 2880 do 1 : 1000.
- Drugi sektorji imajo pogosto zelo podrobno obdelana svoja interesna območja, vendar je često take dokumente težko pridobiti, vprašljiva je tudi njihova ažurnost, merila so zelo različna, predvsem pa so podrobna.

Zaključili smo s stališčem, da je potrebno zbrati vsa razpoložljiva gradiva v obstoječih merilih in prenesti uporabne informacije v enotno merilo. Zelo pomembna so tista gradiva, ki obravnavajo celoten prostor občine.

Planersko dokumentacijo smo poizkušali zbrati in prirediti tako, da bi zadovoljili potrebam razpoznavnega interpretiranja stanja in dogovarjanja po posameznih prostorskih in družbenih nivojih, območij enot krajevnih skupnosti, območja upravne občine ter na regijskem in republiškem nivoju.

Izdelali smo tematske karte s hektarsko mrežo (celice 100 x 100 m), kar omogoča ustrezno tematsko preglednost in hitro možnost dovolj natančnega izračunavanja površin - seveda samo za potrebe bilančnih prikazov. Celične karte imajo robno signaturo zaradi lažje in hitrejše opredelitve lokacije informacij.

III. OBRAVNAVANE TEMATSKE KARTE IN TABELARNA GRADIVA

1. RELIEF

- Tematska karta M 1 : 20.000
- Tabela strmin

2. HIDROGRAFIJA

- Tematska karta M 1 : 20.000

3. PEDOSEKVENCE (ZDRUŽBE TAL)

- Tematska karta M 1 : 20.000 in M 1 : 5.000

- Tabela tajnih združb
4. KATEGORIZACIJA - RAZVRSTITEV KMETIJSKIH ZEMLJIŠČ
 - Tematska karta M 1 : 20.000 in M 1 : 5.000
 5. KATEGORIZACIJA GOZDOV
 - Karta gozdnih združb M 1 : 20.000 in 1 : 10.000
 - Karta kategorizacije gozdov na osnovi naravnih danosti
M 1 : 20.000
 - po varovalnem pomenu
 - po lesnoproizvodnem pomenu
 - Karta stanja gozdov po gozdnogospodarskih načrtih M 1 : 20.000
(lesna zaloga x prirastek)
 - Združena karta kategorizacije gozdov M 1 : 20.000
 - Katastrska karta gozdnih površin v merilu 1 : 5.000
 - Tabela - gozdovi po gozdnogospodarskem načrtu
 6. LOVNA DIVJAD IN RIBIŠTVO
 - Tematska karta - Razširjenost nekaterih vrst divjadi ter ribolovne vode M 1 : 20.000
 7. URBANIZACIJA
 - Tematska karta - Urbanizacija M 1 : 20.000 in M 1 : 5.000
 - Seznam urbanistične dokumentacije
 - Tabela - Gostota urbanizacije
 8. INFRASTRUKTURA - PROMETNICE
 - Tematska karta - Prometna infrastruktura, plinovod, površinski izkop M 1 : 20.000
 9. VREDNOTENJE KULTURNE KRAJINE
 - Tematska karta - Kulturna krajina M 1 : 20.000
 10. KATASTRSKO GRADIVO - GRAFIKONI IN TABELE
 - Kmetijska površina po katastrskih občinah
 - Katastrski dohodek po katastrskih občinah
 - Bilanca kmetijskih zemljišč
 - Katastrski podatki - Pregled po kulturah in razredih po katastrskih občinah za leto 1975
 - Zaščitene kmetije

- Bilanca kmetijskih zemljišč po katastrskih občinah in krajevnih skupnostih
- Zaščitene kmetije po krajevnih skupnostih

11. ZDRUŽENA KARTA

- Kategorizacija kmetijskih zemljišč s predlogom opredelitve območij izrabe zemljišč (na temeljnih topografskih načrtih)
M 1 : 5.000
- Združena pregledna karta - območja izrabe zemljišč - osnutek predloga prostorskega plana M 1 : 20.000

12. BILANCA POVRŠIN IN RAZMERE KMETIJSTVA PO KRAJEVNIH SKUPNOSTIH

- Tabele po krajevnih skupnostih
- Sumarna tabela za občino.

ZAKLJUČEK

Predstavljeni elaborat oziroma kartno in tabelarno gradivo je potrebno razumeti (glede na obdobje izdelave) kot potrebo in varianto združenega sektorkega planiranja kmetijskega in gozdnega prostora. Iz razmer v gospodarjenju s plodnimi zemljišči v občini Ljubljana-Šiška, ki ga nakazuje zbrano gradivo v osnutku plana - elaboratu, na osnovi kartnih prikazov in tabelarnih ilustracij ter prepletenost prostorske problematike, je mogoče nesporno ugotoviti nujnost nadaljnega prizadevanja za skrajno racionalno gospodarjenje in razpolaganje s plodnimi zemljišči.

S sistemi tematskih kart, ki obravnavajo primernostna in definirajo prednostna območja je možno dokaj ustrezno zasledovati in voditi proces usklajevanja družbenih zahtev in rabe naravnih danosti v konkretnem prostoru; seveda ob sodelovanju sistemskih planskih procesov.

Družbene zahteve so pogosto že tako dinamične, da jih često ni več mogoče zasledovati in obravnavati s klasičnimi metodami. Potrebni so hitrejši sistemi pretoka informacij tako vhodnih, izhodnih kot tudi povratnih in to ne samo numeričnih, temveč tudi prostorskih, kartografskih, ki jih že obvladuje današnja, vse bolj pa prihajajoča tehnika. Na ta obdobja se moramo pripra-

viti med drugim tudi z dinamičnejšimi sistemi planiranja.

Pri tem nas mora voditi zavest odgovornosti do enkratno dragocene dediščine - plodnih zemljišč in možnosti, ki nam jih današnja družba ponuja, - da s samoupravnimi socialističnimi pristopi oblikujemo današnje in bodoče družbene pogoje: - bivanja, dela in odnosov.

Optimalne družbene rešitve pa je možno in realno pričakovati le z razvijanjem in ob pomoči sistemov družbenega planiranja, med katerimi ima v odprti krajini "prostorsko-ekološko planiranje" soodločujočo vlogo.